

GRBOVI I RODOSLOVI MAKARSKE I MAKARSKOG PRIMORJA

Tatijana Gareljčić

Gradski muzej Makarska
Makarska

U drugoj polovici 1996. godine Gradski muzej Makarska realizirao je projekt i izložbu Grbovi i rodoslovi Makarske i Makarskog primorja, autorice Tatijane Gareljčić. Tiskani katalog i izložba grbova, pečata i rodoslova omogućili su stručnoj i široj javnosti upoznavanje s još jednim dijelom spomeničke kulturno-povijesne baštine Makarskog primorja. Projekt je nesumnjivi doprinos hrvatskoj heraldici, jer njime je prvi put stručno obrađeno heraldičko naslijeđe ove hrvatske mikroregije.

Reprezentativni, bogato ilustrirani katalog izložbe (25. izdanje Muzeja), sadržava predgovore ravnateljice Sanje Božek i recenzenta kataloga dr. Miroslava Granića, uvod i katalogizaciju autorice, izvore i literaturu i sažetke na tri svjetska jezika (engleski, talijanski i njemački). Izložba je otvorena 24. listopada 1996., na Dan grada Makarske, a bila je popraćena tiskanim pozivnicama i plakatom s logotipom.

Oblikovanje tiskanog materijala i postavka izložbe urađeni su u

suradnji s makarskim arhitektom Goranom Jurčićem.

Izložena građa prikupljena je s raznih strana i iz različitih izvora. Cilj je bio na sveobuhvatan način obraditi zadanu temu, što je postignuto zahvaljujući susretljivosti brojnih suradnika, pojedinaca te arhiva i muzejskih ustanova u Hrvatskoj i inozemstvu. Izložba i katalog koncipirani su u četiri tematske cjeline.

U prvoj tematskoj cjelini Grbovi gradova, općina, država i zemalja obrađena su 24 grba (vezeni, u pečatu, slikani, tiskani, klesani, mozaični). Najviše pozornosti posvećeno je grbu Makarske i Primorja (od najstarijeg poznatog iz 1595. godine), s nepromijenjenim heraldičkim znamenjima (ruka i sablja, a u 19. stoljeću pridodaje se zvijezda šestokraka) do naših dana. Od državnih grbova obrađen je grb Mletačke Republike otisnut u pečatu (oko 1760.) i drugi, na kamenom spomeniku (1767.), te nekoliko sačuvanih

grbova Austrijskog Carstva (kraj 19. / poč. 20. st.). Zasebno je obrađen mozaični grbovnik "Slovenskih zemalja" s trinaest grbova na spomeniku fra Andrije Kačića-Miošića (djelo I. Rendića, 1889.) koji dominira središnjim makarskim trgom.

Najbrojnija je druga skupina: Obiteljski grbovi, a između njih plemenitih Kačića, od kojih su i najstariji sačuvani grbovi u Makarskom primorju (14./15. st.). Većina grbova nastala je tijekom 18. stoljeća, a njihov izgled ovisio je o majstorskoj izvedbi i nerijetko su rustikalno izrađeni. Grbovi nastali tijekom 19. stoljeća su zahtjevnija i umješnija majstorska djela. Prezentirano je 56 raznovrsnih grbova (slikanih /na pergameni, papiru, staklu, drvu/, tiskanih, klesanih, rezbarenih, u pečatu i pečatnjaku) 22 makarske obitelji (plemičkih, povlaštenika, vitezova i građana s grbom). Većina grbova pripada makarskim plemićkim obiteljima, kojima je plemstvo dodijeljeno od Venecije (1646. - 1797.), što znači da su plemići Makarskog primorja sami odabirali svoja grbovna znamenja, jer mletački duždevi u poveljama nisu dodjeljivali grbove.

Predlošci za pojedine od njih uzimani su iz postojećih grbovnika, posebice iz onih za koje se tvrdilo da sadržavaju grbove "bosanskog plemstva" (Korjenić-Neorićev i Fojnički grbovnik). Manji broj je onih kojima su plemićki naslovi dodijeljeni od ugarskih odnosno austrijskih vlasti.

Dio postava izložbe Grbovi i rodoslovlja Makarske i Makarskog primorja

Treća tematska cjelina Crkveni grbovi i grbovi crkvenih dostojanstvenika sadržava uz 2 grba makarskoga kaptola (u pečatu i pečatnjak - 19. st.) i 19 grbova makarskih biskupa, naslovnih biskupa, kanonika i prelata (u pečatu, tiskanih, slikanih, klesanih, vezenih i apliciranih na misnice - od početka 17. do početka 20. st.).

U četvrtoj tematskoj cjelini Rodoslovi, izloženo je pet originalnih rodoslova makarskih plemićkih obitelji, od kojih najveću povijesnu vrijednost ima "arbora aliti czabla" Kačića, koji je izradio Filippo Naldi, a potom (1751.) dao ovjeriti u Mlecima fra Andrija Kačić-Miošić. Ostali prezentirani i obrađeni rodoslovi imaju dokumentarnu i povijesnu vrijednost, premda poneki od njih ne mogu u potpunosti zadovoljiti načela genealogije i znanstvene vrijednosti. Uz originalne predmete posuđene iz crkvenih zbirki te privatnih i

Detalj s izložbe Grbovi i rodoslovlja

crkvenih arhiva s područja Makarskog primorja, izložbu su u znatnom broju sačinjavale reprodukcije: preslike i fotografije (izradio ih je dugogodišnji muzejski vanjski suradnik Ante Franić) nepokretnih predmeta (određeni broj grbova na kamenim spomenicima), apliciranih ili grbova u pečatu (poradi lakše uočljivosti), grbova objavljenih u literaturi, ili pak onih koji se nalaze u arhivama izvan ovoga područja. Neki grbovi prikazani su pomoću gipsanih odljevaka (9 najatraktivnijih kamenih grbova s nepokretnih spomenika izradio je splitski restaurator Vinko Bakulić), i slikanih kopija (obiteljski grbovi koji su objavljeni u literaturi, u originalu sačuvani samo isklesani u kamenu ili se originali čuvaju u arhivu izvan Primorja, te su teže ili nikako dostupni, a vjerno ih je izradila studentica likovne kulture Marina Šimić). Izložba je bila otvorena do veljače 1997. godine. Bila je postavljena na otprilike 150 četvornih metara muzejskog prostora u dvije prostorije (zbog nedostatnog izložbenog prostora, tj. istovremene nemogućnosti prezentiranja stalnog postava i povremenih izložbi, muzejski fondus bio je većinom deponiran). Autorica izložbe, uprava Muzeja i suradnici bili su u potpunosti svjesni uvjeta u kojima rade. Činjenica da se prvi put na sustavan i sveobuhvatan način obrađuje specifična građa, iziskivala je u realizaciji projekta i znatna materijalna sredstva. Bez obzira na razumijevanje, potporu i pomoć Ministarstva RH, Županije splitsko-dalmatinske i Gradskog poglavarstva Makarske te raznih sponzora, u samoj realizaciji trebalo je odrediti prioritete. Stoga nije bilo arhitektonskih intervencija u prostoru i u najvećoj mogućoj mjeri iskorišteni su postojeći muzejski rekviziti (drveni pregradni panoi, stakleni "sendvič" panoi, sustav vješanja predmeta: za izlaganje dvodimenzionalnih izložaka kao što su dokumenti, fotografije, preslike, objašnjenja na početku svake tematske cjeline, i uza svaki izložak, te za izlaganje trodimenzionalnih predmeta kao što su slike, uokvireni dvodimenzionalni predmeti, gipsani odljevci grbova; fiksne staklene vitrine; za izlaganje sitnijih trodimenzionalnih predmeta: pečatnjaci, tiskane i rukopisne knjige; i kutna staklena vitrina u kojoj su bile izložene dvije biskupske misnice - 17. st. i mitra - 19. st.). Od 104 izložaka, 26 je bilo originala, a 78 reprodukcija i kopija.

Originalni predmeti se vraćaju vlasnicima nakon održavanja izložbe. Nakon ovog projekta, ostaju Muzeju atraktivne kopije, bogata fotodokumentacija, ostvarena suradnja s novim ustanovama i pojedincima, te stručno obrađena heraldička građa ovoga područja dostatna za uspostavljanje heraldičke zbirke, čime se omogućava daljnji stručni rad.

Specifičnost građe i kakvoća obradbe teme pobudili su zainteresiranost stručne i šire javnosti. O tome interesu svjedoče i prilozi o izložbi emitirani u programu HRT-a, lokalnog radija Makarska rivi-jera, osvrti su objavljeni u dnevnom listu Slobodna Dalmacija i lokalnom glasilu Makarsko primorje, a o načinu realizacije projekta pohvale su izrekli i napisali i oni povjesničari i znanstvenici koji su se u svom dosadašnjem radu više ili manje sustavno bavili heraldikom i genealogijom.

Primljeno: 23. I. 1997.